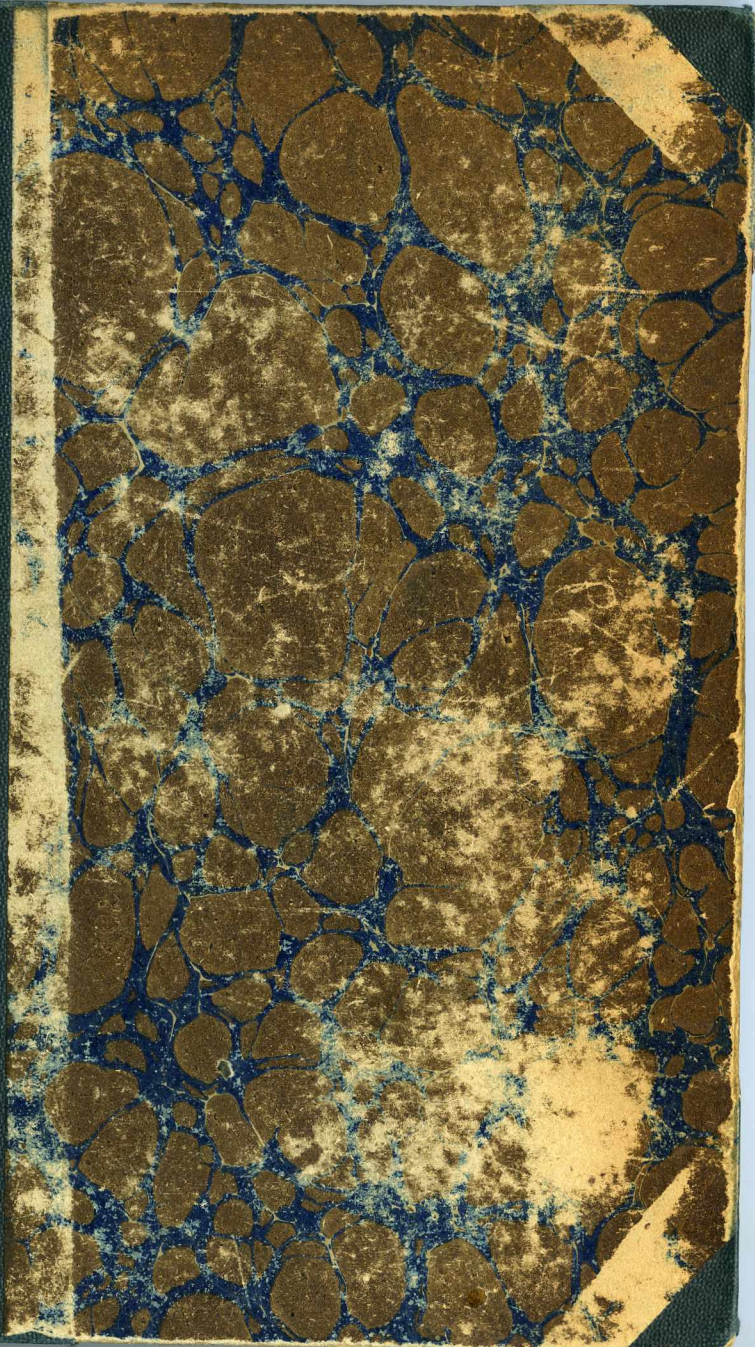

Politikai
röpiratok.

165.

A. Vasárnapi Újság
A. sz. 12. évfolyam 1871. évi
15

AZ
ÉLETBIZTOSÍTÁS

MINT

LEGBIZTOSABB TÖKESZERZÉS

NÉPSZERŰ ISMERTETÉSE.

165
1492

Alig van az újabbkor pénzügyi intézményei közt, amely nemesebb érzenen alapulna, következményeiben fűdösebb hatásu lenne, mint

az életbiztosítás.

Lónyai Menyhért.

A „BIZTOSÍTÁSÜGYI ÉVKÖNYV“ KIADÓJÁTÓL.

Minden jog fenntartása mellett.

Ára 20 kr.

5.
PESTEN, MACH ÉS STEIN.
1871.

LIBRARIAT

STODABA TÖRESZERES

ISMERTESE

...

...

...

...

...

...

AZ ÉLETBIZTOSÍTÁS

MINT

LEGBIZTOSABB TŐKESZERZÉS

NÉPSZERŰ ISMERTETÉSE.

Alig van az újabb kor pénzügyi intézményei közt, a mely nemesebb érzenen alapulna, következményeiben üdvösebb hatásu lenne, mint

az életbiztosítás.

Lónyay Menyhért.

A „Biztosításügyi Évkönyv“ kiadójától.

PESTEN, MACH ÉS STEIN.

1871.

DE BALLAGI GÉZA.

A kereskedelmi világban nincs oly üzlet,
mely legtávolabbról is megközelíthetné
egy jól szervezett életbiztosító társaság
biztonságát.

De Morgán.

Az életbiztosítási kockázatokat ismerjük
megszabott határok között, és ez ismeretekre
lőn fektetve a humanus intéstitiók
legszébbike.

Weninger Vincze.

ELSŐ FEJEZET.

Az életbiztosítás hasznossága.

Röpiratunk célja.

Egy pénzintézményt kívánunk olvasóinkkal ismertetni, mely még új, már is nagyszerűvé nőtte ki magát, s útjába van, hogy a magán- és családi-élet vezérintézményei egyikévé fejlődjék.

Ha van az újkornak egy humanus eszméje, mely nyilvános felolvasásokra, röpiratokra érdemes: az életbiztosítás mindenesetre azok közé tartozik, melyek megérdemlik, hogy a palotáktól a kunyhókig, apostolokra találjon.

Mindenki fut, fárad, hogy saját és övéi jövőjét biztosítsa. S midőn ezt tesszük, csakis a természet törvényeinek engedelmeskedünk. De vajjon jól választjuk-e az eszközöket, vajjon a külföld nem találta-e fel a rövidebb utat? vajjon helyén van-e, hogy a mig a practicus angol és német az életbiztosítást, mint gondoskodási utat és módot annyira felkarolta, hogy alig van család, mely életbiztosítási kötvényt ne birna: mi még ez intézménytől

annyira idegenkedünk, hogy csak azok vannak biztosítva, kiket a társaságok ügynökei ellágyult kedélyállapotban találunk.

Ha meggondoljuk, hogy névnap és karácson, születés, keresztelő és nászünnepegy mennyi gondot ad, míg feltaláljuk az ajándékot, melynek utóvégre is pillanatnyi becse van; s reá gondolunk, hogy a külföld alig bírja magát ez ünnepnapokon melegebben kifejezni, mintha szeretete, tisztelete tárgyának egy életbiztosítási kötvénnyel kedveskedik, melynek értéke évről-évre nő, — ha mindezeket meggondoljuk, azt hisszük, hogy e sorok írója nem tett hasztalan fáradságot, a midőn azok figyelmét, kik még nem ismerik, az életbiztosítás jótékonyására kívánja felhívni.

Elmondjuk nézeteinket: olvasóinkra hagyjuk megítélni, ha vajjon az életbiztosítás, mint tőke-szerzési mód hasznos-e, s nyújt-e elég garantiát arra, hogy szorgalmunk filléreit, számításunk reményeit reá bizzuk.

Mi az életbiztosítás?

Legyen szabad előbb elmondanunk, mi a biztosítás.

Mindenmit az ember bir, mi az egyén és család jóllétére befoly: tőke, mely jövedelmet, kamatot hajt. A hasznos házi állat, a ház, melyben lakunk, a gyár, mely jóllétünk eszköze, mindenünk ki van téve az elemek mindent el-

használó fogának, de számítunk rá, jövedelmünk egyrészevel folyvást pótoljuk, javítjuk, egészítjük.

Azonban éppen az elemek, lassu emésztés helyett, gyakran tűz- és jégvihar alakjában törnek ránk, vagyunkat egyszerre és teljesen megsemmisítik, tőkénkben és jövedelmünkben egész véletlenül hézagot ütnek: ezen véletlent elhárítani, elhordozhatóvá tenni, az egyszerre szenvedett kárt több évekre felosztani — ez teszi a biztosítást.

Az emberélet szintén vagyon, szintén tőke, mely az embernek magának és családjának jövedelmet hajt. A tűz- és jégbiztosításnál a véletlen ki is maradhat: ellenben, hogy azon vagyonunk és tőkénk, melyet az élet képvisel, évek során értékében vesz, tehát nyugdíj alakban pótlékot kell keresnünk, hogy a halál által egyszer megsemmisül, tehát a vesztes kiegészítésére kell gondolnunk: az nem a véletlen számbavétele, mert ez minden halandóra nézve — bizonyos. Hogy az idő ezen lassu emésztését, hogy a halál ezen pillanatnyi megsemmisítését családjunknál ellensúlyozzuk, ez teszi az életbiztosítást.

Mi tehát az életbiztosítás? Szabadjon hazánk legelismertebb pénzügyi tekintélye, Lónyay Menyhért miniszter szavaira hivatkoznunk, ki az angol életbiztosításról írt cikkét a következő sorokkal nyitotta meg:

„Alig van az újabb kor pénzügyi intézményei közt, a mely nemesebb érzeten alapulna, s következményeiben üdvösebb hatásu lenne, mint az életbiztosítás. Módot nyújtani az életerős férfinak, hogy a takarékoság és nél-

külözés által félretett fillérekből aggodt korára biztos, gondnélküli jövőt biztosítson, — alkalmat szolgáltatni a gondos családapának, gondoskodni szeretteiről azon időre, mikor ő immár nincsen az élők között, — a gyermekeknek, mikorra életkorba jutnak, kiházasítási vagy üzletkezdési tőkét biztosítani, ez hivatása az életbiztosításnak.“

Egy ily intézmény önmaga beszél, magáért. Az egyén vagy családapa, ki üzlethez üzletet, földhez földet ragaszt, ki megtakarított filléreit a szintén jótékony takarékpénztárakba hordja, vagy értékpapirokat vásárol: szintén nemes érzetének ad kifejezést; azonban, az életbiztosítás azon módozatával, mely halál esetre biztosít, semmi sincs mi mérkőznék. Minden egyéb pénzmivelet a tér és idő befolyása alatt áll; egyedül az életbiztosítás nyújtja azt, hogy ha megszábtuk azon tőkét, mit családunknak hátra akarunk hagyni, s ha arra az első részletet ma befizettük: holnap már nyugodtan halhatunk meg, mert a tőke kész, mondhatni holnapután a biztosító társaság családunknak kifizette.

A tőkeszerzés e módját egyedül az életbiztosítás nyújthatja. Ezért van, hogy a practicus nemzetek az életbiztosítást, mint a tőkeszerzés egyik legczélszerűbb módját, pénzmiveletök egyik tényezőjeképp használják.

A életbiztosítás közgazdasági jelentősége.

Dolgozni és takarékoskodni, e két tényezője van az anyagi jólétre vergődésnek. Azonban hiába dolgozunk és

takarékoskodunk, ha munkánk megtakarított filléreit nem jól helyezzük el.

A magyar ember földbirtokot szerez, kamatra adja pénzét, vagy takarékpénztárba helyezi. A külföldi nem akasztja egy szegre mindenét: vagyona egy részét fekvőkbe teszi, hasonfelét tőkét képviselő értékpapirokban tartja, s ez értékpapírok közt az életbiztosítás mind nagyobb szerepet játszik. S igazza van, mert közmondássá vált, ha akarsz tőkét, kamat nélkül: szerezz földbirtokot, — ha akarsz kamatot, tőke nélkül: szerezz értékpapírt; innen van, hogy az életbiztosítás, a pénzmivelet ez új neme, egyszerre oly kapóssá lett.

Kivéve a sorsjátékot, minden más tőkeszerzéshez az évek bizonyos sora kívántatik. A befektetett tőke 100 frtjából hogy 5-s kamattal 200 frt legyen, 20 év kívántatik. Ha egy takarékpénztárnál 100 frtot 5⁰/₀-s kamattal kamatjával nevelünk, 14 év múlva lesz megkétszerezve. Egyedül az életbiztosítás az, mely egy halálesetre kötött biztosításnál csak a véletlen bekövetkeztét, de évek sorát nem kívánja. Sőt még azon előnyt is nyújtja, hogy itt még az is nyer, a ki vesz; ha vesz hosszú évek során befizetett díjai mellett, megnyerte azt, hogy él, hogy hosszason fizethet.

Legtávolabbról se akarjuk az életbiztosítást, mint egyetlen boldogulási utat felmutatni; de annyit mindenestre állithatunk, hogy a míg a tőke-szerzés minden más neme kockázattal jár, a míg minden más vagyon-szerzés a nemesebb érzelmek egy részébe kerül: az életbiztosítás

egyedül az, mely az emberiséget nem csak vagyoniilag, de nemes érzelmekben is gazdagabbá teszi.

Vegyük az **egyest**: ha évjáradékot biztosít magának öreg napjaira, munka és takarékoság lesz jelszava, jövőjébe egész nyugodtan tekint; több becsülete, több hitele van mások előtt, —

a **családapa**, ki egy nagy beruházáshoz, építkezéshez, üzlethez fog, ha egy rövid tartamu haláleseti biztosítást köt, kétszeres munkaerőt érez, mert tudja, hogy hirtelen halála munkáját nem szakasztja meg, — minden családapára nézt rémkép a halál gondolata; de ha magát biztosította, azon gondolat, hogy övéi sorsát elintézte, a gyengélkedés napjaira lelki nyugalmat, munkálkodása közben több kitartást kölcsönöz, —

és a **család**, melyre nézve az apa halála gyakran éppen akkor sujt le, midőn az ifju nemzedéknek reá legtöbb szüksége lett volna, — mily áldólag állja körül ravalát, ha tudja: hogy a gondos szülő gyerekének életkezdési, kiházasítási tőkét biztosított; vagy egy általános tőkét, mely a családot megmenti a nélkülözéstől; egy összeget tett rendelkezésökre, melyből a család egyik tagját férjhez adják, a másiknak kiszakasztják részét, hogy élethez kezdjen, a harmadik rész hátra marad az ősi házban, mely különben árverés alá került volna.

Sőt még az **államra** is kihat, a mennyiben az elnyomorodott egyének és családok számát apasztja, s ez által a pauperismus és proletariatus terjedése ellen hatalmas erőt fejt ki.

Az emberiség mint egy hadoszlop áll szemben a hállal; oszlopsorban még a gyáva is vitézebb, a biztosítás által az egyén és család mintha még egy nagyobb család tagjává avatta volna fel magát, melynek tagjai neki élnek, érette halnak: a szeretet és testvériség ez intézményében valami biztatót lát, valami megnyugtatót, nemesítő érez, tudva, hogy mindennap gazdagabbá teszi családját, a nélkül, hogy kalmárkodnék.

Innen van, hogy az első német biztosítót a gothai bankot, a gothai herczeg meleg pártfogása alapítá; innen van, hogy Anglia királynéja s Eugénia császárné, hogy példát mutassanak, részint jótékony célokra, roppant összegeket biztosítottak, s hogy Amerika Croesusai egész félmillióig biztosítanak; s innen van, hogy Anglia, Franciaország és Belgium a nép számára állami életbiztosítókat állítottak, s azt az állam részéről nagyban támogatják.

Hogy a társaságok részvényekből és díjakból száz milliókat halmoznak össze, s azt mint kölcsönt az ipar, kereskedelem és gazdászat emelésére fordítják, s ez által a productiv erőt sokszorozzák — azt nem is említjük.

MÁSODIK FEJEZET.

Az életbiztosítás garantiái.

Hol pénzről van szó, ott megszűnik a kedélyesség. Minden pénzintézet csak annyit ér, a mennyi garantiát nyújt. Mindenki örömet fizet, csak hogy tudja, hogy majd ha az intézetre kerül a sor, az is fizetni fog.

Ha tűz- és jégbiztosítást kötünk, vagy lesz tűz- és jégkárunk, vagy sem; vagy kerül a fizetés e társaságra, vagy sem: de ha megkötöttük életbiztosításunkat, bizonyos, hogy a társaságnak utóvégre is fizetni kell.

Az összes életbiztosító társaságok ma holnap annyit vesznek be, mint akármelyik nagyobb állam összes bankjegy forgalma, s akkora kötelezettségeket vállálnak, hogy akármely status állam-adósságának is beillenék: egy ily intézménnyel szemben, mindenki bátran felvetheti a kérdést, vajjon képes-e garantiát nyújtani arra, hogy egykor kötelezettségeit be fogja váltani?

E kérdésre kívánunk a fejezetben felelni, s egyúttal számot adni arról, miért nevezzük az életbiztosítást legbiztosabb tőkeszerzési módnak.

Nézetünk szerint a garantiát a következők nyújtják.

I. Tudományos irodalma.

Az irodalom minden eszme napságára. Irodalom nélkül nincs fejlődés, hírlapirodalom nélkül nincs nyilvánosság, nincs ellenőrzés. A mely intézmény fél a nyilvánosságtól, az iránt bizalmunk nem lehet.

Az életbiztosítás e részben méltó elismerésünket érdemli. A biztosítás egy oly tudomány, hogy a ki róla akar írni, kell hogy elmélete mellett gyakorlati szerkezetét is ismerje. Az életbiztosítás elméleti és gyakorlati férfiai, nem csak hogy nem félnek az irodalom terére hozni ügyöket, de egyszersmind odáig elmennek, hogy Londonban és Berlinben collegiumot, tudományos társulatot állítottak, melyben felolvasásokat tartanak, az életbiztosítást mint tudományt mivelik, s működésökről az irodalom terén számot adnak.

Innen lett az, hogy ma már a statisticusok, mathematicusok, nemzetgazdák egész legioja foglalkozik az életbiztosítással, s oda fejlett könyvirodalma, angol, francia és német nyelven, hogy egész kis könyvtárt képez. Mi a biztosítási lapirodalmat illeti, melynek hasábjain az életbiztosításnak jut ki az oroszán rész, az oly tekintélyes, a lapok száma a kulturirodalmak terén oly nagy, hogy nincs a nemzetgazdaszatnak egy ága, mely a biztosítás folyóirat és lapirodalmával versenyezne.

Magának a nagy közönségnek, ha tájékozást, meggyőződést kíván szerezni, az életbiztosítás könyv- és lapirodalma bővségesen nyújt.

II. Történeti multja.

Nemzeti megszokásaink közé tartozik, hogy a kinek és minek történeti multja nincs, bizalmunkkal nem szeretjük felruházni. Sok igazság van benne. Azonban az életbiztosítás itt is megüti a mértéket.

Az életbiztosítás az őskorban veszi eredetét. Legelsőbb a tengeri útasok biztosították magokat azon esetre, ha tengeri rablók kezébe kerülnének, hogy magokat kiválthassák. A középkorban kifejlődvén a czéhrendszer, ezek állították az első **betegápoló és temetkezési egyleteket**.

A sajátlagi életbiztosítás legprimitivebb formáját Tonti párisi orvosnak köszönjük, ki az ugynevezett tulajdonosi csoportozatok, **tontinák**, formáját 1653-ban társasági formába öntötte, azon alapgondolatra, hogy egy csoportból a kik bizonyos évet elérnek, osszák fel a betételeket és azok kamatszorozványait.

A **halálesetrei** biztosítás eszméje is felmerült, de hogy számítási alapot nyerjen, előbb a statistikuskok és matematikusoknak ki kellett találni a valószínűség elméletét, az emberélet középtartamát, a halandósági táblázatot: s így keletkezett 1698-ban Angliában az első életbiztosító, kölcsönösségi alapra; míg azután előálltak a részvényesek. Anglia tehát az életbiztosítás bölcsője; s csodálatos, hogy egy századnál több kellett arra, hogy tovább terjedjen: mert Franciaország csak 1820, Belgium 1824, Olaszország 1826, Németország 1827, Észak-

amerika 1830, Ausztria 1834, Oroszország 1835, Norvégia 1847, Magyarország 1860-ban honosította meg a practicus intézményt, — de már ma a világ minden részében otthonos.

Ausztria a betegápoló, segélyező, temetkező egyleteket, helyhez és osztályhoz kötve, már a múlt században ismerte. Az életbiztosítás itt is a tontinák keretében vezetett be, a bécsi takarékpénztár által 1825-ben alapított Gondoskodó intézet által; azonban a sajátlagi életbiztosítást a trieszti Generali kezdte meg 1834-ben, mire aztán a kölcsönös és részvényes életbiztosítók egész sora keletkezett. A magyar korona területén szintén a tontinaszerű Brassói gondoskodó intézet szakasztotta meg a hallgatást, 1845-ben; majd 1860-ban az Első magyar általános életbiztosítási osztályát megnyitván, meg nyílt vele az első magyar életbiztosító, megtörte az utat, s így követték a későbbi életbiztosítók.

Lehetlen fel nem ismerni, hogy az életbiztosítás is, mint minden nagy eszme, kezdetben a tömegnek inkább bámulatát, mint bizalmát ragadta meg. Mikép Fulton gőzhajója, egyelőre csak néma szemlélet tárgya volt: úgy az életbiztosítás intézményének egész nagyságában ki kellett fejlődnie, hogy a bizalmat maga iránt felköltse. S a mint Franciaországban az első társaság sikerült, a roham, melylyel a nagy világ felkarolta, átültette, arra mutat: hogy az életbiztosítás egyszerre bekövetkezett elismerése nem volt egyéb, mint az intézmény nagyszerűsége, biztonsága és jótékonyága előtti meghajlás.

III. Számításai biztos alapja.

Ha egyes ember egyes emberrel szemben azt mondaná, mit az életbiztosító társaságok mondanak: tegyen ön le egyszerre, vagy évenként ennyit és ennyit, mikor ön meghal, történjék az bár holnap, én ennyit és ennyit kifizetek: ez nem volna egyéb egyszerű fogadásnál. És a társaságok ez ígéretét még se lehet fogadásnak, könnyelműségnek vagy szédelgésnek nevezni, pedig a társaságok ezt ezerek-, százezerekkel szemben teszik másfél század óta. A társaságoknak a nagy számok törvénye áll jót, a természet azon törvénye, hogy egy országban, a kevés szaporodást leszámítva, csaknem annyi ember születik vagy hal el egy évben mint a másikban; sőt még az öngyilkosságok száma is évről évre csaknem mindenütt talál.

Ki kellett tehát találni, hogy bizonyos embercsoportból mennyi hal el évenként, mennyi hal el 20, 30, 50, 60 éves korában. Hosszas, egy egész évszázadig tartó kutatás után csakugyan reá is jöttek; még pedig az első ily számítást, az első halandósági táblázatot, Halley, az ismeretes matematikus és csillagász szerkeztette, a XVII. század vége felé. Azóta aztán a hallandósági táblázatoknak egész sergét készítették és készítenek.

Az életbiztosítás számításainak ezen táblázat az alapja. Felvesznek pl. 10,000 embert, a táblázatban ki van számítva, hogy mely éves korában, belőle hány halálozik el, hány marad életben: a biztosítás a meghaltak illetékét kifizeti, az életbe maradottak számából követ-

kezést húz, hogy mennyi hal el a jövő, mennyi az azután rendre következő években, s félreteszi a díjösszeget, mi a következő évek illetékét kell hogy fedezze. Ha valamely évben számításán felyül hálnak el, azt a következő évek kevesebb halandósága helyre fogja pótolni.

Azonban, ha csak egyedül ezt vennék számítási tényezőnek, akkor minden társaságnak, mely ugyanazon egy halandósági táblázatot vette alapul, dija ugyanez volna. De ez nem így áll. A társaságok díjtáblázatai különbözők, egyik olcsóbb, másik drágább, s megmondjuk hogy miért?

Azért, mivel tudjuk ugyan a halandósági táblázatból, hogy a belépő biztosító fél hány éven át fogja a díjt fizetni; de hogy egyszer mindenkorra, vagy évenként fizetendő dija, azon időre mennyire fog nevekedni, azt azon magasabb vagy alacsonyabb kamatláb határozza meg, melyen a bevett és beveendő életbiztosítási díjakat 10, 20, 30 éven át kamatoztatni gondolom. A halandósági táblázat és kapandó kamat szolgáltatja tehát a kulcsot, mely a társaságok tiszta, vagyis mathematicai díjtételeit kihozza.

Igende a biztosítók s ezek díjai a szélszárnyán be nem érkeznak; még csak a befolyó díjak sem jutnak magoktól azon helyre, hol kamatozni fognak: tehát a tiszta díjhoz pótléknak kell jöni, mi a társaságok költségeit fedezi. — S miután a várt halandóságot, a várt kamatot és a kezelésre fordítandó költséget utolsó fillérig kiszámítani az emberi elmét felülmulja: a társaságok, hogy magokat zavarba ne hozzák, a halandósági táblá-

zatok közül nem veszik a legkedvezőbbeket; husz, harmincz év hosszú és változó levén, a legnagyobb kamatlábot sem alkalmazzák: innen következik be az, hogy a nyereség évenként bizonyos, — mi felidézi azt, hogy a társaságok szokásba hozták, hogy a nyereségből megadják ugyan részvényeseiknek az osztalékot; de bizonyos részt a biztosító felek közt évenként visszaosztanak. Innen származik a biztosító felek osztaléka.

És a midőn eljön az idő, hogy a statisticusok és matematikusok, min egyébaránt már fáradoznak, ki fogják számítani azt a számarányt, mi az elhalálozásban a férfi és nőnem közti különbség, az a különbség, mit a kényelmes és kényelmetlen életmód, egészséges vagy egészségtelen üzlet, jó vagy rossz vidék és lakhely előszokott idézni: akkor az életbiztosítás számítási alapja oly tökéletes, oly csalhatatlan lesz, hogy utolsó fillérig fog találni.

Most tudományos határozottsággal csak az életkor szerinti halandóságot ismerjük: mégis az életbiztosítás számítása meglepő pontossáig ki van fejtve.

IV. Nagyszerű fejlettsége.

Hármat kíván a legegyszerűbb vállalat is: szakismeretet, tőkét és fogyasztókat. Hogy az életbiztosítás körül szakismeret működik, felmutattuk, — a biztonsági tőke, melyet alapítók és részvényesek összehoztak, száz

milliókra megy, — azonban, ha őszinték akarunk lenni, ki kell mondannuk, hogy a biztosítás terén nem annyiban a részvénytőke, mint a közönség általi részvét, a bevett díjmilliók kezeskednek. Csak azon biztosító társaság bukik meg, a melytől a közönség bizalma elfordul; s bármily csekély legyen is egy társaság részvénytőkéje, ha a nagy közönség vállvetve támogatja, fog az virágozni. Példák azon számtalan kölcsönös életbiztosítók, melyeknek a bejött díjakon kívül majd mi más alapjuk sincs.

Az már a kérdés, vajjon felkarolta-e a nagyközönség nállunk és külföldön az életbiztosítást annyira, biztosítanak-e már annyian, befoly-e már annyi díj, hogy az életbiztosítás fejlettsége a jövőért jót állhasson? Mert tudnunk kell, hogy a midőn valaki egy nagy biztosítást megköt, a felvevő társaság azt több bel- és külföldi társasággal osztja meg, így biztosításáért mondhatni az életbiztosítási intézmény felelős.

Ha elég fejlett-e az életbiztosítás? ha vajjon a kockázatai geographiailag elég szét vannak-e szorva? ha vajjon a biztosítók száma a nagy számok törvényei regioját megüti-e? Erre röviden a következőkben felelünk.

A biztosítás már ma a világ mind az öt részében otthonos. Az életbiztosításnak még Ausztráliában is van társasága.

Észak-Amerikában, hol az életbiztosítás csak 1830-tól kapott lendületet, az utolsó 10 évben a társa-

ságok száma 14-ről 69-re, a biztosított egyének száma 50,000-ról 650,000-re, a biztosított összeg 146 millió dollárról 1836 millió dollárra emelkedett. Hogy az itteni társaságok mily óriási üzletet csinálnak, felhozzuk, hogy 1869-ben a két legnagyobb társaság a Mutual $8\frac{1}{2}$, a Connecticut-Mutual $6\frac{1}{3}$ millió dollárt vett be. S hogy az egyesek mily roppant összegeket biztosítanak, felelithetjük, hogy itt az $\frac{1}{4}$ milliós biztosítások nem tartoznak a ritkaságok közé, sőt a mult évben egy épen félmillió dollárt, s így a mi pénzünk szerint egy milliót biztosított, — innen van, hogy a mig Németországon egy biztosítóra 1000 tallér biztosított összeg esik, az amerikai biztosítók mindenikére közel 3000 dollár. Ily nagy bizalma van Amerikának az életbiztosításhoz.

Angliában a biztosító társaságok száma még nagyobb, egyik 196-ra, a másik iró 239-re teszi. A Standard 1869-ban $1\frac{1}{10}$ millió fontnál több, a North British 1 millió fontnál valamivel kevesebb új biztosítást kötött. Üzlet nagyságára nézve bár nyomában van America, mindazáltal Anglia $\frac{1}{4}$ -del előbb jár, mint a hol a biztosított összeget 500 millió fontra bátran tehetni.

Franciaországban az életbiztosító társaságok száma sokkal kisebb, a szorosabb értelemben vett életbiztosítók száma csak 31, a sérülés, háboru-veszély, más életbiztosítási ágazatokra dolgozó társaságokat is ide számítva, csak 94; de azért üzletnagyságára nézve Anglia és Amerika után következik, s összes üzletét 1300 millió frankra lehet becsülni.

Németországon, honnan pontos adataink vannak, a társaságok száma 1869-ben 28, melyeknél 338,189 egyén 324 millió tallért biztosított. Bevettek az említett évben 12 millió 865,765 tallért, kifizettek 4 mil. 557,083 tallért. Az utolsó évvel szemben volt a nevededés 50,929 egyén, s 43 $\frac{1}{2}$ millió tallér biztosított összeg; melyből Németország legnagyobb társaságára, a Gotha-ra 4.630,200 az utána következő Germaniára 4 millió 33,305 tallér biztosított összegbeni nevededés esik.

A magyar és osztrák üzlet foglalja el a negyedik helyet. A felvett 1869-ben az életre összesen 24 társaság dolgozott, melyből 5 magyar volt, 19 pedig osztrák; közülök 12 kölesönös, 12 pedig részvényes. A mennyiben az associatiók és évjáradék biztosítások, a tőkebiztosítás összegeitől teljesen külön nem választhatók, nem nyújtanak ugyan teljesen megbízható számokat: mindazáltal a mennyire a valót megközelíthettük, a magyar és osztrák életbiztosítási üzlet a következő összegeket adta: Biztosított összeg 1869 végén, az associatiók nélkül:

a magyar társaságoknál	. .	40.605,000	frt.
az osztrák „	. .	210.297,000	frt.
összesen	. .	250.902,000	frt.
Bevétel a magyar társaságoknál	. .	2.087,000	frt.
„ az osztrák „	. .	10.364,000	frt.
összesen	. .	12 451,000	frt.

Dij- és nyereség-tartalék

a magyar társaságoknál . . .	3.710,000	frt.
az osztrák „ . . .	14.931,000	frt.
A magyar associatiók tőkéje .	785,000	frt.
az osztrák „ „ mintegy	23.820,000	frt.
összesen .	43.246,000	frt.
Az 1869-ben fizetett károk és lejáratok		
a magyar társaságoknál . . .	386,000	frt.
az osztrák „ . . .	2.989,181	frt.
összesen .	3.376,148	frt.

Több garantiát is felhozhatnánk, milyenek : a részvénytőkék, törvényhozás és kormány-felügyelet. Mind a mellett, hogy a szabad ipar és szabad társulás barátai vagyunk, nem tehetjük, hogy garantiát ne lássunk abban: hogy **Anglia** a múlt év közepén törvényt hozott, mely az élelbiztosító társaságok vezetését, évi számadását, büntetés mellett, a legszigorubb formák közé szorította, — s

hogy **Észak-Amerika** kormány-szerkezetében superintendenseket állított fel, kiknek egyedüli hatáskörük a biztosító társaságok vezetését ellenőrzeni, azokról a kormányt és nagy közönséget évidentiában tartani.

MÁRMADIK FEJEZET.

Biztosítási módozatok.

A biztosítási módozatok, combinatiok száma vég nélküli, a mennyiben alig van oly módozat, melyet ha a fél felad, a társaságok ki nem számítanak, s díját megszabni nem tudnák. Azonban hogy a közönség tájékozást nyerjen, a társaságok combinatiokat, díjtáblázatokat szoktak közzé tenni.

A leginkább igénybe vett módozatok következők:

A) TÖKE-BIZTOSÍTÁS.

Vannak, kik magát az életbiztosítást nevezik tőkebiztosításnak; vannak, kik tőkebiztosítás alá a halálesetre szóló minden módozatot befoglalnak: mi a tőkebiztosítás alatt itt mindazon módozatokat értjük, melyek alapján a biztosított fél, vagy igényutóda egyszer mindenkorra kielégítettik. Ilyenek:

a) **Haláleseti tőkebiztosítás**, mely a biztosítottnak bármikor bekövetkező halála esetére fizettetik ki. Ez

az életbiztosítás legszokottabb, de egyszersmind legszebb módozata; oly tőkebiztosítási módozat, melylyel a vagyonszerzés egy módja sem versenyez. Biztosít, ma egy 42 éves ember családja számára 1000 frtot, megfizeti az erre eső 34 frtnyi dijt, vagy ennek félévi vagy évnegyedi részét: bár mi véletlen idézze is elő azt, hogy egy pár nap mulva meghal, az 1000 frt örökség családja részére bizonyos. Mily megnyugtató van e gondolatban. Főleg azokra, kik más örökséget sem hagyhatnak hátra, mekkora jótétemény. Kezdetben mesésnek tetszhetett, pedig a társaságok számítása bizonyos; mit a társaságok a korábban elhaltak mellett vesztenek, kiegyenlítik azok, kik a várt halandóságot túlélték.

b) Ideiglenes haláleseti tőkebiztosítás, mely akkor fizettetik ki, ha a biztosított az általa kifizetett korév lefolyta előtt elhal. Hányszor jön elő az életben, hogy valaki kölcsön vett pénzzel merész üzlethez, vagy építkezéshez kezd; ha attól tarthat, hogy ha meghal, mielőtt tervét kivitte, családját tönkre teszi: akkor ezen módozaton bizonyos évekre biztosítást köt, s számítása nem csalhat. Ha pl. egy 30 éves ember üzlethez fog, mely számítása szerint 8—10%-t hajt, s ez üzletre 10,000 frtot vesz fel 10 évre, a biztosító intézetnek még ráfizet $1\frac{1}{4}\%$ -ot: ha időközben megtalál halni, az intézet adóságát kifizeti.

c) Vegyes tőkebiztosítás, mely vagy magának a biztosítottnak egy előre meghatározott időben, vagy előbbi elhalása esetére kedvezményezettjének fizettetik ki. A hi-

vatalnok bizonyos éveken át nyugdíjhoz juttatja családját, de ki áll jót, hogy betegség vagy halál számítását keresztül nem vonja. Azonban ha egy 30 éves hivatalnok azon gondolattal, hogy ha 30 évet él, ő maga 10,000 ftot kapjon, vagy ha meghal, családja ezen összeghez azonnal hozzájusson: évenként az összeg 3 százalékát lefizeti, ez által magának tőkét, családjának nyugdíj alapot biztosított.

d) Kölcsönös túlélési tőkebiztosítás, mely két egyén bármelyikének bármikor bekövetkező halála esetére a hátramaradottnak fizettetik ki. Különösen a házaspárok veszik igénybe a módozatot, miáltal egymást örökséghez juttatják. Egy 40 éves férfi és 35 éves nő ilymódon 200 ft díjfizetés által a hátramaradottat 5000 ft birtokába juttatja.

e) Kiházasítási életesei tőkebiztosítás, mely összeg akkor fizettetik ki, ha a gyermek a kitűzött korévet elérte. Megszületik a család reménye, megszületik vele a gond, hogy a fiut, ha nem is válthatni meg a katonakötelezettségtől, de ha van mivel, önkéntessé lehet tenni, — eljön az idő, hogy a polgári iskola növendéke üzlethez kezdene, a más iskoláé külföldre menne, — a leány-gyerek pedig felidézi a kiházasítás költségeit: az életbiztosítás itt is előáll, egy 3 éves gyerekért nem kíván egész 4⁰/₀-t évenként, —

ha az atya úgy kívánja, hogy a gyerek halála esetére a befizetett díjak visszafizetessenek, akkor sem fizet egész 5 százalékot, —

s ha az atya biztosítását azon feltételhez köti, hogy a díjat csak addig fizeti, míg él, s ha szintén csak egy évig fizette volna is, a gyerek a meghatározott összeget a kitűzött korévben megkapja; s ha a gyerek eltalálna halni, a befizetett díj az atyának visszatéríttessék: akkor egy 30 éves atya 3 éves gyermekeért, hogy élete 24-ik évében 10,000 frtot kapjon, $3\frac{1}{3}\%$ -nál alig fizet többet, midőn a társaságok ezen humanus módozatért mintegy 340 frtot kívánnak.

B) ÉVJÁRADÉK BIZTOSÍTÁS.

Hol az állam pénzmiveletei a kamatot fel nem rugtatták, igen kedvelt, igen előnyös módozat. Austriában nagyban leginkább oly magánosok veszik igénybe, kik magukra állanak, tőkéjüket, házukat, birtokukat a társaságokra iratják át; s attól magoknak évjáradékot, nyugdíjt kötnék ki. Az ily évjáradék

a) vagy **közvetlen kezdődő**, melyeknél a díj egyszerre fizettetik ki, —

b) vagy **elhalasztott évjáradék**, melynél bizonyos korév tűzetik ki, egyszer s mindenkorra, vagy évenkénti díjfizetés mellett.

Többek közt ide tartozik a **nevelés költség-biztosítás**, melynél a biztosított járadék a gyerek 12 éves korától 20—24 éves koráig jár ki; mely uton 200 ftnyi évi díjjal, egy 2 éves gyerek számára 20 éves koráig évenkénti 400 ft évenkénti költség lesz biztosítva.

C) TEMETKEZÉSI-PÉNZ BIZTOSÍTÁS.

Semmi sem bizonyosabb, mint hogy egyszer meg kell halnunk. E költséget mindenki maga után hagyja, s tisztességesen eltemettetni csak mindenki akar.

Bár végrendeletileg hagyjuk meg, hogy a legegyszerűbben, a legnagyobb csendben temessenek: a hátramaradottak legfeljebb a harangozást kimélhetik meg, mert a bíráló biztosságos.

Már az ókorban az iparos és más testületek reá gondoltak a temetési-pénz biztosítására. Korunkban is majd minden város bir temetkezési egyleteket, csakhogy azoknak az a hibájok, hogy egyelőre olcsóknak tetszenek, de idő folytán, a mire a tagok halandósága beáll, drágává válnak, — s mivel drágákká lettek, az új tagok csatlakozása megszűnik, s bekövetkezik, hogy a ki hátul marad, maga teszi be az ajtót; folyvást fizetett, de neki nincs ki fizessen.

Ezért fogták fel a biztosító társaságok a temetkezési pénzek biztosítása módozatát. Nehány száz biztosító fél mellett magok a társaságok is veszteuének; de ezer meg ezer biztosító közt a számarány kiegyenlítődik. Ha egy városban, vidéken vagy valamely évben nagyobb a halandóság, a más vidék és más év meg lesz kimélve; mert a természet mintegy kiszabta, hogy az összes emberiségből évenként csak $33\frac{1}{3}$ milliónak lehet és kell meghalni. A biztosító társaságok nagy tömege tehát a nagy számok törvénye alatt állván, olcsóbban biztosíthatnak, mint a

városi apró egyletek, s a biztosító fél bizonyos, hogy biztosítva van.

Minthogy e czimen csak 50, 100, 200 frt szokott biztosítani, a társaságok a felektől csak egyszerű egészségi bizonyítványt kívánnak; s a felek azon előnyben részesülnek, hogy a biztosított összeg a halál-bejelentésre azonnal kifizettetik.

D) TULÉLÉSI CSOPORTOK.

Kezdetben, s néhol most is, a túlélési csoportokat tontináknak nevezték és nevezik, feltalálója, Tonti orvostól. Austriában associatióknak, nálunk túlélési csoportoknak szeretik nevezni.

Igen kedvelt módozat.

Legelső fajtája nálunk az volt, mit a bécsi Versorgungs-Anstalt hozott be, s azzal biztatta a betevőket, hogy ha 10 frtot betesznek, az pár tized mulva annyira kinövi magát, hogy az illető 500 frt nyugdíjz huzhat haláláig. Azonban számítása elhibázottnak bizonyulván, az újabb társaságok azon formát vették fel, hogy minden évben megnyitnak egy-egy túlélési csoportot, s azt ígérik, hogy összetoborzák a feleket, bizonyos százalékért beszedik a bejövő pénzeket, — de hogy a kitüzött év mulva, mikor a társulat feloszlik, a csoport egyes tagjának mennyit juttatnak, azt nem szabják meg. De nem is szabhatják, mert az teljesen attól függ, hogy a csoportból

hányan halnak el, hánynak marad pénze és annak kamatja azokra, kik a kitűzött 12—25 évet szerencsésen elérték.

Hogy ki mennyit tegyen be, az tetszésétől függ, mindazonáltal 10 frtnál kevesebb nem lehet. Befizethető egyszerre, befizethető évenkénti részletekben, s azzal mindenki egy játszó társaság tagjává válik, mely a tulélok közt a kitűzött évben a csoport minden pénzét felosztja, s gyakran igen szép összeghez juttatja.

A betegségi, sérülés vagy baleset, és háboru-veszély elleni biztosítás legtöbb társaságnál külön ágazatot képezvén, ezek módozatait máskorra halasztjuk.

NEGYEDIK FEJEZET.

A biztosító társaságok szervezete.

A biztosító társaságok rendszerei.

A biztosítást kezdetben bankárok végezték, ma már egyletek és társaságok kezébe ment át.

Ezen társaságok vagy kölcsönösök, vagy részvényesek, vagy vegyesek.

A kölcsönös társaságok előnye az, hogy minden haszon a biztosító felekre esik vissza; hátránya az, hogy megtörténhetik, hogy a társaság az évi bevétellel ki nem jöhetvén, vagy még fizetést ró ki, vagy annyit ad a feleknek, a mennyi jut.

A részvényes társaságok részvénytökével bírván, ha az évi bevétel a kifizetendőket nem fedezi, a részvénytökéből történik a fizetés: miután azonban a díjak pontosan ki vannak számítva, a részvényesek nyeresége bizonyos.

A vegyes rendszerű társaságok képezik a harmadik osztályt, mint a melyek részvénytökével bírnak ugyan,

mindamellett a részvényesek, illetőleg a társaságok, a biztosító felekkel ez évi nyereségben megosztóznak, vagyis évenként a díjból visszafizetnek.

Ma már kevés az oly részvényes társaság, mely a biztosító felekkel meg ne osztoznék; a magyar társaságok mindenike megosztózik, s így mint életbiztosítók, vegyes rendszerű társaságoknak mondhatók.

Van még egy tiszteletre méltó rendszer, csakhogy fájdalom nem nálunk, hanem Belgiumban, Franciaországban és Angliában, — értjük az ottani **állami életbiztosítókat**.

Franciaországban III. Napoleon 1851-ben egy öregségi biztosítót állított, mit az állam felügyelete alá helyezett, s oly virágzásba hozott, hogy 1866-ig 123 millió francot vettek be.

Ezen eredményt látva, 1868-ban még két életbiztosítót állított, két kölcsönös intézetet, melyek alapjául 1 millió francot adott, s költségeit az állam költségei közé osztotta: az egyik egy haláleseti tőkebiztosító munkások számára, 3000 frankig, -- a második évjáradék biztosító a mezői vagy ipari munkaképtelenekké lettek számára, magok vagy családjuk részére.

Anglia se akart e téren elmaradni, 1864-ben, parlamenti acta következtében, szintén állami életbiztosítót állított, mely tőkebiztosítást 1000 ft, járadék-biztosítást 600 ft-ig fogad, — igazgatását az állam-adósságot kezelő közegekre bízta, ügynökségét a postákkal végezteti.

A társaságok közegei.

Az életbiztosító társaságok szervezete ugyanaz, mi a más biztosító társaságoké; csak hogy e téren három oly közeggel találkozunk, melyek egyenesen az életbiztosítók sajátjai: ezek a mozgó ügynökök és felügyelők, a vidéki és központi társasági orvosok, és a társasági mathematicus.

A biztosító közönség az **ügynökökkel**, mozgó **felügyelőkkel** érintkezik. Ezek veszik be a felektől a kötetendő szerződések alapját, az ugynevezett bevallásokat.

Ha ez elfogadja, következik a **társasági vidéki orvos** szerepe, ki a feleket, személyválogatás nélkül megvizsgálja, már csak azért is, mivel a felek a társaság nyereségében osztozván, egy társaság sem akarhatja, hogy ismert egészségtelen emberektől halmoztassék el, s így a társaság és felek vagyona kockáztatva legyen. — Az orvosokat a társaságok díjazták, még pedig tekintet nélkül arra, felvétetik-e a fél, vagy sem.

Azonban életeseti biztosításoknál orvosi vizsgálat nem szükséges.

A felügyelőtől a bevallás a **központi irodába** érkezik. Az a bevallást, s a vidéki orvos bepecsételt vizsgálati eredményét, a **központi orvos** elébe adja, ki orvosi szempontból a feleket osztályozza, mi a díjszabásnak szolgál alapul; a mennyiben a teljesen egészségesnek, kevésbé veszélyes életpályát folytatónak, mégis csak kevesebb díjt illő fizetni, mint a kiknek egészségi állapota, életmódja, nem nyújt akkora biztosítékot.

Az eltérő díjszabásokat a társaságok mathematikusai végezik, kik hogy a nagy munkát hamar végezhesék, számító géppel vannak ellátva, s hogy a kezelés annál gyorsabb legyen, vannak igazgatóságok, hol a szobák távirda által vannak összekötve.

Mindezen közegek felett, mint vezető testület áll az **igazgatóság**, mely néhol csak néhány igazgatóból, másutt igazgatóságból és több tagu választmányból áll, kik az ügymenetet, a biztosító felek és részvényesek érdekében, a közgyűlésnek leendő felelősség mellett, felügyelik és vezérlik.

A pénzkezelés és elszámolás.

A pénzkezelés, az alaptőke és befolyó díjak pontos behajtása, biztos elhelyezése, gyümölcsötzetése, minden igazgatóság kiváló gondja közé tartozik. Az életbiztosítás pénzeire kétszeres a gond, már csak azért is, mivel itt a kamat kamatai is számításba vannak véve. Innen van hogy az életbiztosítás pénzeit részint biztos fekvőkre kölcsönzik ki, vagy kamatozó állampapírokba fektetik.

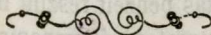
Még azon társaságok is, melyek más biztosítási ágakat is üznek, arra vannak utalva és kötelezve, hogy az életbiztosítási ágról külön könyvvezetést, külön évi zárszámlát vezessenek.

A díjtartalék pontos kiszakasztására egy ágbanszem fordítatik annyi gond, valamint a költekedés is a

legszigorubb korlátok közé van szorítva. S mivel egy üzlet szoliditását e kettőből szokás megítélni, ha szintén a kormány nem ellenőrzeni is, minden társaság főgondjának tekinti, hogy dijtartaléka ugy legyen kiszámítva és kiszakasztva, hogy a jövő teljesen fedezve legyen.

A mondottakból annyi mindenesetre látszik, hogy az életbiztosítás vezetői komolyan törekednek arra, hogy minél nagyobb az épület, annál mélyebb legyen az alap.

Felmutattuk az intézményt, de nem akarjuk azzal azt mondani, hogy e nemes intézménnyel a Palmer-féle emberek vissza nem élhetnek, — s hogy nincsenek, s nem állhatnak elé biztosító társaságok, melyek a continens törvényhozásait és kormányait azon elővigyázatra ne inténék, melyet Anglia és Észak-Amerika már behozott.

Dr. BALLAGI GÉZA.

